EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2026 09 28
COM(2026) 508 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl ekologiškos augalų dauginamosios medžiagos, ekologiškai auginamų gyvūnų ir ekologiškų baltyminių pašarų prieinamumo Sąjungos rinkoje, teikiama pagal Reglamento (ES) 2018/848 53 straipsnio 7 dalį

{SWD(2026) 284 final}

1. Įvadas

Šioje ataskaitoje nagrinėjamas ekologiškos augalų dauginamosios medžiagos, ekologiškai auginamų gyvūnų, įskaitant vištaites, ir ekologiškų baltyminių pašarų, skirtų naminių paukščių ir kiaulių mitybai, prieinamumas ES rinkoje. Ji priimta pagal Reglamento (ES) 2018/848 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo (toliau – Ekologinės gamybos reglamentas)[1], kuris taikomas nuo 2022 m. sausio 1 d., 53 straipsnio 7 dalį.

Abi teisėkūros institucijos paprašė parengti šią ataskaitą atsižvelgdamos į nukrypti leidžiančių nuostatų, susijusių su neekologiškos augalų dauginamosios medžiagos, neekologiškai užaugintų naminių paukščių, neekologiškai užaugintų veisti skirtų ūkinių gyvūnų ir neekologiškų baltyminių pašarų naminiams paukščiams ir kiaulėms naudojimu, laipsnišką atsisakymą. Komisijos buvo paprašyta „įvertinti tokios medžiagos prieinamumą ekologiška forma Sąjungos rinkoje <...> [remiantis] per duomenų bazę ir valstybių narių įdiegtas sistemas surinktais duomenimis apie ekologiškos medžiagos prieinamumą“, praėjus penkeriems metams nuo Ekologinės gamybos reglamento taikymo pradžios dienos. Ataskaitoje turėtų būti nagrinėjamas tokios medžiagos prieinamumas ir priežastys, lemiančios galimas ribotas ekologine gamyba užsiimančių veiklos vykdytojų galimybes ją gauti.

Rengdama šią ataskaitą, Komisija atsižvelgė į duomenis, surinktus pagal Ekologinės gamybos reglamento 26 straipsnį, ir į informaciją dėl nukrypti leidžiančių nuostatų ir leidimų, nurodytų 53 straipsnio 6 dalyje, t. y.:

a) su augalų dauginamąja medžiaga susijusią informaciją, pateiktą 26 straipsnio 1 dalyje nurodytoje duomenų bazėje, su gyvūnais susijusią informaciją, pateiktą duomenų rinkimo sistemose, nurodytose 26 straipsnio 2 dalyje, ir, jei tinka, su vištaitėmis susijusią informaciją, pateiktą duomenų rinkimo sistemose, nurodytose 26 straipsnio 3 dalyje;

b) informaciją, susijusią su nukrypti leidžiančiomis nuostatomis dėl augalų dauginamosios medžiagos, suteiktomis remiantis II priedo I dalies 1.8.5 punktu ir II priedo II dalies 1.3.4.3 ir 1.3.4.4 punktais, ir

c) informaciją apie ekologiškų baltyminių pašarų naminiams paukščiams ir kiaulėms prieinamumą Sąjungos rinkoje ir apie leidimus naudoti neekologiškus baltyminius pašarus kiaulių ir naminių paukščių jaunikliams, suteiktus pagal II priedo II dalies 1.9.3.1 punkto c papunktį ir 1.9.4.2 punkto c papunktį.

Be to, Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2020/464[2] nustatyti reikalavimai dėl valstybių narių duomenų ataskaitų teikimo, o Ekologinio ūkininkavimo informacinėje sistemoje (OFIS)

[1] 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/848 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007, (OL L 150, 2018 6 14, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/848/2025-03-25/oj).

[2] 2020 m. kovo 26 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/464, kuriuo nustatomos tam tikros Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/848 taikymo taisyklės, susijusios su dokumentais, kurie turi būti pateikti siekiant, kad atgaline data būtų pripažinti perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpiai, su ekologiškų

esantys šablonai nuo 2023 iki 2025 m. buvo naudojami vis dažniau. Tačiau valstybių narių per trejus metus pateiktų duomenų skirtumai mažina statistinės analizės patikimumą. Pridedamame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente nurodyti valstybių narių pateikti duomenys už 2022–2024 m.[3]

2. Ekologiška augalų dauginamoji medžiaga

Siekiant skatinti ekologišką gyvūnų veisimą, Ekologinės gamybos reglamente nustatytos naujos nuostatos dėl ekologiškos augalų dauginamosios medžiagos – apibrėžtos ekologiškos veislės ir ekologiška įvairiarūšė medžiaga, tinkamos ekologinei gamybai. Jame taip pat numatyta nukrypti leidžiančių nuostatų, susijusių su neekologiškos augalų dauginamosios medžiagos naudojimu, taikymo pabaiga (2036 m. gruodžio 31 d.)[4].

Didelė augalų dauginamosios medžiagos įvairovė yra labai svarbi ekologiniam ūkininkavimui, siekiant užtikrinti reikiamą prisitaikymą prie įvairių sunkumų bei sąlygų, ir, kita vertus, ekologiškos augalų dauginamosios medžiagos gamyba dėl riboto pesticidų ir trąšų naudojimo techniniu požiūriu yra daug sudėtingesnė nei tradicinė gamyba (Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.7 skirsnis).

Duomenų bazių, skirtų informacijai apie ekologiškos augalų dauginamosios medžiagos prieinamumą rinkti, taikymo sritis (galiojanti pagal ankstesnę ekologinę gamybą reglamentuojančią teisinę sistemą, visų pirma Komisijos reglamentą (EB) 889/2009)[5] buvo išplėsta nuo sėklų ir sėklinių bulvių iki visų augalinės dauginamosios medžiagos rūšių.

Pagal Ekologinės gamybos reglamentą, ekologiškai ūkininkaujantys ūkininkai privalo naudoti ekologišką augalų dauginamąją medžiagą[6]. Tik jei, remiantis oficialiais duomenimis, veiklos vykdytojo poreikių negalima patenkinti rinkoje prieinamais ekologiškos ir perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamosios medžiagos kiekiais[7], nacionalinės kompetentingos institucijos (toliau – NKI) gali leisti taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas, susijusias su neekologiškos augalų dauginamosios medžiagos naudojimu konkrečiomis sąlygomis. Pagal Ekologinės gamybos reglamento II priedo I dalies 1.8.5.6 punktą NKI turi sudaryti oficialų rūšių, porūšių arba veislių, kurių ekologiškos arba perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamosios medžiagos yra pakankamai, sąrašą (toliau – I

---

produktų gamyba ir su informacija, kurią turi pateikti valstybės narės, (OL L 98, 2020 3 31, p. 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2020/464/oj).

[3] Kadangi ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai turi būti pateikta iki 2026 m. gruodžio 31 d., valstybių narių iki 2026 m. birželio mėn. atsiųsta informacija į ją neįtraukta.

[4] Daugiau informacijos pateikta Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.7 skirsnyje.

[5] 2008 m. rugsėjo 5 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo įgyvendinimo taisyklės dėl ekologinės gamybos, ženklinimo ir kontrolės, (OL L 250, 2008 9 18, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2008/889/oj).

[6] Reglamento (ES) 2018/848 II priedo I dalies 1.8.1 ir 1.8.3 punktai.

[7] Reglamento (ES) 2018/848 10 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamoji medžiaga gali būti pateikta rinkai kaip tokia, jeigu buvo laikomasi bent 12 mėnesių perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio.

kategorijos sąrašas). Jei esama didelio ekologiškos augalų dauginamosios medžiagos trūkumo, vietoje atskirų nukrypti leidžiančių nuostatų NKI gali kasmet patvirtinti bendrąsias nukrypti leidžiančias nuostatas, susijusias su rūšių, porūšių arba veislių sąrašu[8].

Kadangi informacija apie rinkoje prieinamą ekologišką ir perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamąją medžiagą suteikia galimybę ūkininkams prašyti taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas, kai pasiūla nėra pakankama, labai svarbu, kad tokia informacija būtų plačiai prieinama.

Deja, iš specialių mokslinių tyrimų[9] ir surinktos informacijos matyti, kad pažanga šioje srityje menka: 17-oje valstybių narių veikia tam tikros interaktyvios duomenų bazės, kuriose galima išsiaiškinti konkrečių kultūrų dauginamosios medžiagos prieinamumą, o likusios valstybės narės pasirinko naudoti statines lenteles (Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.8 skirsnis). Atsižvelgdamos į neseniai padarytus reglamentavimo pakeitimus, valstybės narės pritaikė savo ankstesnes sistemas taip, kad veiklos vykdytojai galėtų savanoriškai viešinti informaciją apie savo ekologiškos ir perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamosios medžiagos gamybą[10]. Nacionalinės duomenų bazės yra būtinos skatinant ekologiškos ir perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamosios medžiagos naudojimą ir remiant elektroninį nukrypti leidžiančių nuostatų tvarkymą, todėl jos turėtų būti visiškai veikiančios[11].

2.1. Nacionalinių duomenų, pateiktų pagal Reglamento (ES) 2018/848 53 straipsnio 6 dalį, analizė

Nacionalinių duomenų apie augalų dauginamosios medžiagos prieinamumą, taip pat atskirų ir bendrųjų nukrypti leidžiančių nuostatų apžvalga pagal pagrindines kultūrų grupes[12] pateikta Komisijos tarnybų darbiniame dokumente. Rezultatai suskirstyti pagal atskiras valstybes nares ir kai kuriais atvejais taip pat sugrupuoti į 4 pagrindinius geografinius regionus[13].

---

[8] Ekologinės gamybos reglamento II priedo I dalies 1.8.5.7 punktas.

[9] *„The State of organic seed in EU“*, https://www.liveseed.eu/wp-content/uploads/2019/12/FNL-FNL-Web-Interactive-NOV19-Booklet2-LIVESEED_web.pdf.

[10] Daugiau kaip 10 metų veikianti duomenų bazė „FiBL Organicxseeds“ neseniai buvo dar labiau išplėsta įtraukiant visų formų augalų dauginamąją medžiagą ir įvairias naujas funkcijas, ir dabar ja naudojasi aštuonios valstybės narės. Įgyvendinant projektą „Liveseed“ taip pat sukurta Europos maršruto parinktuvų duomenų bazė, kad tiekėjai ir veiklos vykdytojai galėtų siūlyti ekologišką augalų dauginamąją medžiagą ir jos ieškoti visose valstybėse narėse, taip pat Jungtinėje Karalystėje, Islandijoje ir Šveicarijoje, ES ekologiškų sėklų duomenų bazė LIVESEEDING.

[11] Ištrauka iš Solfanelli, F., Ozturk, E., Dudinskaya, E.C., Mandolesi, S., Orsini, S., Messmer, M., Naspetti, S., Schaefer, F., Winter, E., Zanoli, R., *Estimating Supply and Demand of Organic Seeds in Europe Using Survey Data and MI Techniques*. *Sustainability* **2022**, *14*, 10761, https://doi.org/10.3390/su141710761: „*Ekologiškų sėklų duomenų bazės analizės rezultatais ir neseniai atliktos ES bei Šveicarijos ekologiškai ūkininkaujančių ūkininkų apklausos duomenimis patvirtinta bendra prielaida, kad ekologiškų sėklų daugiau naudojama tose šalyse, kuriose veikia gerai organizuota ekologiškų sėklų duomenų bazė ir yra gerai išvystytas sėklų sektorius*“.

[12] Javai, kviečių rūšys, daržovės, ankštinių daržovių sėklos, aliejinių augalų sėklos, techniniai kultūriniai augalai, aromatiniai ir prieskoniniai augalai, vaisiai, vynuogės, alyvuogės, dekoratyviniai augalai, pašarinės rūšys ir jų mišiniai (Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.3 ir I.4.2 skirsniai).

[13] Centrinės ES valstybės narės: BE, CZ, DE, FR, LU, NL, AT; rytinės ES valstybės narės: BG, LT, HU, PL, RO, SK; šiaurinės ES valstybės narės: DK, EE, IE, LV, FI, SE; pietinės ES valstybės narės: EL, ES, HR, IT, CY, MT, PT, SI.

2.1.1. Ekologiškos ir perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamosios medžiagos prieinamumas

Daugelis valstybių narių pateikė tik kokybinę informaciją, išvardydamos rūšis ir veisles, kurių ekologiška ir perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamoji medžiaga įtraukta į jų nacionalines duomenų bazes. Tik keturios valstybės narės kasmet teikė kiekybinius duomenis apie įvairias kultūrų rūšis (Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.1.1 skirsnis).

Veiklos vykdytojai gali naudotis sistemomis savanoriškai[14], tačiau kelios valstybės narės nurodė, kad kai kurie tiekėjai kiekybinius duomenis laiko neskelbtina komercine informacija.

Kai kurių rūšių ekologiška augalų dauginamoji medžiaga gali būti pasigaminama pačių arba įsigyjama ūkininkų ir tiekėjų tiesioginių susitarimų pagrindu: iš tiesų, ūkiuose sukauptos tam tikrų kultūrų (grūdų) sėklos sudaro didelę procentinę dalį[15].

Yra kelios veislių analizės pagal kultūrų grupes (Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.1.3 skirsnis), kurios suteikia informacijos apie duomenų bazių naudojimą. 12 valstybių narių pateikė išsamius duomenis apie šviežias daržoves, grūdus ir kviečius, 11 valstybių narių pateikė duomenis tik apie kelias kultūras ir veisles, o penkios valstybės narės pateikė vos vienų metų duomenis arba nepateikė nieko.

Ekologiškos arba perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamosios medžiagos prieinamumo gerinimo rodiklis yra oficialus I kategorijos sąrašas, kurį valstybės narės taip pat gali naudoti norėdamos nutraukti nukrypti leidžiančių nuostatų galiojimą, atsižvelgdamos į rinkos pasiūlos pokyčius. I kategorijos sąrašai sudaryti tik 12 valstybių narių ir juose esančių kultūrų, kurias daugiausia sudaro grūdai (kviečiai) ir pašarai, skaičius skiriasi nuo 1 iki 90 (Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.2 skirsnis).

2.1.2. Nukrypti leidžiančios nuostatos pagal Reglamento (ES) 2018/848 II priedo I dalies 1.8.5 punktą

NKI gali taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas, pagal kurias ekologinei gamybai leidžiama naudoti neekologišką augalų dauginamąją medžiagą atskirais atvejais arba bendrai[16].

Atskiros nukrypti leidžiančios nuostatos gali būti taikomos laikantis Reglamento (ES) 2018/848 II priedo I dalies 1.8.5.1 punkte nustatytų sąlygų tik šiais atvejais:

[14] Remiantis neseniai atlikta „Liveseeding“ apklausa, vos 49 proc. iš apklausoje dalyvavusių 140 ekologinės gamybos veiklos vykdytojų siūlo ekologiškas sėklas ES nacionalinėse duomenų bazėse (Įžvalgos apie galimybes ir kliūtis ekologiškų sėklų ir augalų selekcijos sektoriuje), 2023 m. vasario 13 d., LiveSeeding_Presentation-Template.

[15] „Estimating Supply and Demand of Organic Seeds in Europe Using Survey Data and MI Techniques“, Sustainability 2022, 14, 10761; https://doi.org/10.3390/su141710761.

[16] Nukrypti leidžiančios nuostatos turi būti taikomos laikantis Reglamento (ES) 2018/848 II priedo I dalies 1.8.5.1–1.8.5.7 punktų reikalavimų.

a) kai 26 straipsnio 1 dalyje nurodytoje duomenų bazėje arba 26 straipsnio 2 dalyje nurodytose sistemose nėra užregistruota nė vienos rūšies, kurią veiklos vykdytojas pageidauja įsigyti, veislės;

b) kai nė vienas augalų dauginamąja medžiaga prekiaujantis veiklos vykdytojas negali pristatyti atitinkamos ekologiškos arba perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamosios medžiagos arba augalų dauginamosios medžiagos, kurią pagal 1.8.6 punktą leidžiama sėti arba sodinti, tais atvejais, kai naudotojas užsakė augalų dauginamąją medžiagą per pagrįstą laikotarpį, kad būtų galima paruošti ir tiekti ekologišką arba perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamąją medžiagą arba augalų dauginamąją medžiagą, kurią leidžiama naudoti pagal 1.8.6 punktą;

c) kai veislė, kurią veiklos vykdytojas pageidauja įsigyti, 26 straipsnio 1 dalyje nurodytoje duomenų bazėje arba 26 straipsnio 2 dalyje nurodytose sistemose nėra užregistruota kaip ekologiška arba perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamoji medžiaga arba augalų dauginamoji medžiaga, kurią leidžiama naudoti pagal 1.8.6 punktą, ir veiklos vykdytojas gali įrodyti, kad nė vienas iš užregistruotų tos pačios rūšies pakaitalų nėra tinkamas, visų pirma atsižvelgiant į produkcijai gauti būtinas agronomines ir dirvožemio bei klimato sąlygas ir technologines savybes;

d) kai augalų dauginamąją medžiagą pagrįstais atvejais reikia naudoti moksliniams tyrimams, nedidelio masto lauko bandymams, veislei išsaugoti ar produktų inovacijoms kurti ir tam pritaria atitinkamos valstybės narės kompetentingos institucijos.

Daugelis valstybių narių pranešė apie c punkte apibūdintą situaciją (Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.4.1 skirsnis). Keliose kitose valstybėse[17] dominuoja a punkte apibūdinta situacija, t. y. kai ekologiškos arba perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamosios medžiagos visai nėra.

Atskiroms nukrypti leidžiančioms nuostatoms būdinga didelė geografinė įvairovė ir dauguma jų taikomos šviežioms daržovėms, grūdams ir pašarų rūšims (Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.4 ir I.6 skirsniai).

Kalbant apie bendrąsias nukrypti leidžiančias nuostatas, 15 valstybių narių pateikė kiekybinę informaciją (tačiau ne visos pateikė duomenis už visus trejus metus), o šešios valstybės narės nurodė, kad jos visai netaiko bendrųjų nukrypti leidžiančių nuostatų sistemos[18]. Penkios valstybės narės[19] nepateikė informacijos apie bendrąsias nukrypti leidžiančias nuostatas.

Remiantis turimais duomenimis atliktas preliminarus kiekybinių duomenų apie grūdus ir kviečius vertinimas, iš kurio rezultatų matyti, kad bendrųjų nukrypti leidžiančių nuostatų naudojimas dažnėja (Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.5 skirsnis).

Komisijos tarnybų darbinio dokumento I.3 skirsnyje nurodyta, kad bendrosios nukrypti leidžiančios nuostatos kai kuriose valstybėse narėse gali būti susijusios su šimtais rūšių (kai

[17] BG, CY, CZ, HR, HU, IE, LV, LT, PL, PT, SK, RO.
[18] BG, CY, HR, MT, PL, SI.
[19] IE, EL, CZ, HU, RO.

įtraukti ir dekoratyviniai augalai), o kitose jos apsiriboja keliomis dešimtimis rūšių (daugiausia pašarais, grūdais, daržovėmis, vynmedžiais ir vaisių kultūromis).

3. Ekologiškai auginami gyvūnai, įskaitant vištaites

Ekologiškai užauginti ūkiniai gyvūnai turi būti gimę ar išsiritę ir užauginti ekologinės gamybos vienetuose[20].

Tačiau ekologinės gyvulininkystės srityje trūksta ekologiškai auginamų gyvūnų, kad būtų galima pradėti formuoti arba atnaujinti bandas ar pulkus. Ekologinės gamybos reglamente nustatyta nauja nukrypti leidžiančių nuostatų sistema, pagrįsta valstybių narių surinkta informacija apie galimybę gauti ekologiškai auginamų gyvūnų.

Ši sistema ekologiškai auginamais gyvūnais prekiaujantiems veiklos vykdytojams taip pat leidžia savanoriškai ir nemokamai viešai skelbti informaciją apie atsargas, kartu nurodant savo vardus, pavardes ar pavadinimus ir kontaktinius duomenis[21].

Kai iš surinktų duomenų matyti, kad ekologiškai auginamų gyvūnų poreikio negalima patenkinti, NKI iki 2036 m. gruodžio 31 d. gali leisti į ekologinės gamybos vienetą, laikantis griežtų sąlygų, įvesti neekologiškai augintus gyvūnus[22].

Vištaičių atveju tokios sistemos taikymas valstybėse narėse yra savanoriškas[23] ir NKI gali leisti į ekologinės naminių paukščių gamybos vienetą įvesti neekologiškai augintus naminius paukščius, su sąlyga, kad vištaitės dedeklės ir mėsinės vištaitės yra jaunesnės kaip trijų dienų, kai pulkas formuojamas pirmąkart, atnaujinamas arba keičiama jo sudėtis.

Šioje ataskaitoje remiantis iš valstybių narių gauta informacija analizuojama galimybė gauti ekologiškai auginamų gyvūnų, įskaitant vištaites, ES, taip pat nukrypti leidžiančios nuostatos, pagal kurias galima įvesti neekologiškai auginamus gyvūnus.

3.1. Iš valstybių narių gautos informacijos apie galimybę gauti ekologiškai auginamų gyvūnų analizė

Informacijos apie galimybę gauti ekologiškai auginamų gyvūnų sistemų diegimas valstybėms narėms tapo privalomas tik nuo 2022 m. sausio 1 d. Valstybių narių, kuriose veikia informacijos apie ekologiškai auginamus gyvūnus sistemos, skaičius 2023–2025 m. išaugo. Šioje ataskaitoje pateikiama įdiegtų sistemų padėtis iki 2025 m. birželio mėn., kai 25 valstybės narės atsiuntė savo duomenų sistemų nuorodas (Komisijos tarnybų darbinio dokumento II.1 skirsnis). Jos pasiekiamos adresu https://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/national-databases.html.

[20] Reglamento (ES) 2018/848 I priedo II dalies 1.3.1 punktas.
[21] Su gyvūnais susijusios nukrypti leidžiančios nuostatos gali būti suteikiamos pagal Reglamento (ES) 2018/848 II priedo II dalies 1.3.4.4 punktą.
[22] Reglamento (ES) 2018/848 II priedo II dalies 1.3.4.4.1–1.3.4.4.4 punktai.
[23] Reglamento (ES) 2018/848 26 straipsnio 3 dalis.

Kadangi sistemos naudojimas nėra privalomas ekologiškai auginamų gyvūnų tiekėjams, valstybių narių atsiųsti duomenys yra labai skirtingi ir dažnai neišsamūs, todėl šioje ataskaitoje neįmanoma pateikti konsoliduotų skaičių ES lygmeniu.

3.2. Iš valstybių narių gautos informacijos apie galimybę gauti ekologiškai auginamų vištaičių analizė

Valstybės narės neprivalo rinkti informacijos apie galimybę įsigyti ekologiškai auginamų vištaičių. Iki šiol valstybės narės neįdiegė sistemų tokiai informacijai rinkti, aiškindamos savo sprendimą tuo, kad daugelis ekologine gamyba užsiimančių veiklos vykdytojų vištaites, kurių jiems reikia, užsako iš anksto, tiesiogiai iš rinkos.

3.3. Iš valstybių narių gautos informacijos apie nukrypti leidžiančias nuostatas, pagal kurias galima įvesti neekologiškai auginamus gyvūnus, analizė

Visos valstybės narės atsiuntė duomenis už trejus metus. Tačiau kelių valstybių narių duomenys buvo neišsamūs arba nenuoseklūs skirtingais metais. Duomenų kokybė nuo 2023 iki 2025 m. gerėjo, bet vis dar negalima agreguoti visų 27 valstybių narių duomenų.

Iš kokybinės analizės rezultatų matyti, kad nukrypti leidžiančios nuostatos, pagal kurias galima įvesti neekologiškai auginamus gyvūnus, buvo taikytos daugelyje valstybių narių galvijų, arklių, avių, ožkų ir kiaulių atžvilgiu (Komisijos tarnybų darbinio dokumento II.3 skirsnis).

3.4. Iš valstybių narių gautos informacijos apie nukrypti leidžiančias nuostatas, pagal kurias galima įvesti neekologiškai auginamas vištaites, analizė

Daugelis valstybių narių pateikė neišsamią informaciją arba visai jos nepateikė. Iš duomenų apie neekologiškai auginamas vištaites kokybinės analizės rezultatų matyti, kad keliose valstybėse narėse nukrypti leidžiančios nuostatos buvo taikytos 2022 m., tačiau duomenų už 2023 ir 2024 m. jos nebepateikė (Komisijos tarnybų darbinio dokumento II.4 skirsnis).

Remiantis Europos naminių paukščių asociacijos (ERPA) pateiktais duomenimis, ekologiškai auginamų vištaičių pasiūlos padėtis yra sudėtinga. Daugelis veislinių gyvūnų auginimo ūkių orientuojasi į tradicinę gamybą ir tik labai nežymiai – į ekologinę gamybą, kurios atveju i) reikia didelio masto investicijų į paukštides ir ii) laikant gyvūnus lauke padidėja rizika tėvinių gyvūnų sveikatai. Jei nukrypti leidžiančios nuostatos nebebūtų taikomos, tai ypač paveiktų lėtai augančių naminių paukščių veisles.

4. Ekologiški baltyminiai pašarai

4.1 Įvadas

Ekologiškai auginami gyvūnai turi būti šeriami jų mitybos poreikius atitinkančiais ekologiškais arba perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio pašarais , gaunamais pirmiausia iš ūkių, kuriuose laikomi gyvūnai, arba iš kitų to paties regiono ūkių[24].

Konkurencija ekologiškų baltyminių pašarų srityje yra didelė, kadangi ekologinėje gamyboje draudžiama naudoti sintetines aminorūgštis[25]. Kiaulių ir naminių paukščių jauniklių racione turi būti tenkinami tam tikri konkretūs aminorūgščių poreikiai, visų pirma svarbūs jų augimui ir gerovei, o esami ekologiškų baltymų šaltiniai nebūtinai juos patenkina[26].

Pakankamo ekologiškų produktų tiekimo trūkumas yra problema jau nuo tada, kai buvo priimta ankstesnė kiaulių ir naminių paukščių ekologinės gamybos reguliavimo sistema[27]. Todėl, kai ūkininkai negali gauti reikiamų ekologiškai pagamintų baltyminių pašarų, ir NKI yra patvirtinusi, kad nėra pakankamo ekologiškų baltyminių pašarų kiekio, leidžiama naudoti neekologiškus baltyminius pašarus, pagamintus ar paruoštus nenaudojant cheminių tirpiklių, kuriais paršelių iki 35 kg ir naminių paukščių jauniklių racione užtikrinami konkretūs baltymų junginiai, neviršijant 5 proc. ribos per 12 mėnesių laikotarpį. Šie leidimai gali būti suteikiami iki 2026 m. gruodžio 31 d.[28]

Valstybės narės pateikė informaciją apie ekologiškų baltyminių pašarų naminiams paukščiams ir kiaulėms prieinamumą ES rinkoje, taip pat informaciją apie leidimus, suteiktus pagal Reglamento (ES) 2018/848 II priedo II dalies 1.9.3.1. punkto c papunktį ir 1.9.4.2 punkto c papunktį.

Remiantis ta informacija, šioje ataskaitoje analizuojamas ekologiškų baltyminių pašarų prieinamumas ES ir suteikti leidimai naudoti iki 5 proc. neekologiškų baltyminių pašarų kiaulių ir naminių paukščių jaunikliams[29].

4.2 Iš valstybių narių gautos informacijos apie ekologiškų baltyminių pašarų kiaulėms ir naminiams paukščiams prieinamumą analizė

Komisijos tarnybų darbinio dokumento III.3 ir III.4 skirsniuose pateikta informacijos apie ekologiškų baltyminių pašarų kiaulėms ir naminiams paukščiams prieinamumą santrauka.

Nors 2022–2024 metais duomenų kokybė pagerėjo, nemažai valstybių narių nepateikė duomenų apie ekologiškų pašarinių žaliavų, kurios naudojamos kaip specifinių baltymų šaltinis kiaulių ar naminių paukščių racione ir kurios 2024 m. buvo pateiktos nacionalinei rinkai, kiekius.

2024 m. tik 11 ir 13 valstybių narių pateikė kiekybinius duomenis apie jų nacionalinei rinkai pateiktas ekologiškas pašarines žaliavas, kurios naudojamos kaip specifinių baltymų šaltinis atitinkamai kiaulių ar naminių paukščių racione. Kad surinktų šiuos duomenis, kelios valstybės narės atliko su pašarais susijusių veiklos vykdytojų apklausas.

[24] Reglamento (ES) 2018/848 II priedo II dalies 1.4.1 punkto a ir b papunkčiai.
[25] Reglamento (ES) 2018/848 II priedo II dalies 1.4.1 punkto f papunktis.
[26] „Recent advances in protein and amino acid nutritional dynamics in relation to performance, health, welfare, and cost of production“, ScienceDirect.
[27] Komisijos reglamento (EB) Nr. 889/2008 43 straipsnis.
[28] Reglamento (ES) 2018/848 II priedo II dalies 1.9.3.1 punkto c papunktis ir 1.9.4.2 punkto c papunktis.
[29] Reglamento (ES) 2018/848 53 straipsnio 4 dalis.

Komisijos tarnybų darbinio dokumento III.2 skirsnyje pateiktas ekologiškų ir neekologiškų baltyminių pašarų, naudojamų kiaulių ir naminių paukščių mitybai, rūšių sąrašas.

Komisijos tarnybų darbinio dokumento II.5 skirsnyje apžvelgiama, kas laikoma naminių paukščių jaunikliais skirtingose valstybėse narėse.

Komisija atliko duomenų kokybinę analizę, iš kurios rezultatų matyti, kad:

- tiek ekologiškų, tiek neekologiškų baltyminių pašarų, naudojamų kiaulių ir naminių paukščių jauniklių mitybai, šaltiniai yra labai panašūs, ir abi rūšys konkuruoja dėl tų pačių išteklių;
- valstybės narės išduoda bendruosius, o ne atskirus leidimus naudoti neekologiškus baltyminius pašarus kiaulėms ir atrodo, kad jos tiksliai nežino, kiek kiaulių ūkių tais leidimais naudojasi (daugelis jų nepateikė sertifikuotų kiaulių augintojų, kurie augina ≤ 35 kg paršelius, skaičiaus įverčio);
- valstybės narės išduoda bendruosius, o ne atskirus leidimus naudoti neekologiškus baltyminius pašarus naminių paukščių jaunikliams ir jos skirtingai interpretuoja naminio paukščio jauniklio sąvoką;
- daugelis ekologiškų sertifikuotų kiaulių ir naminių paukščių ūkių naudojasi leidimais.

5. Išvados

Per pastaruosius kelerius metus valstybių narių teikiama informacija apie šioje ataskaitoje nagrinėjamas temas pagerėjo. Tačiau remiantis paskelbta informacija neįmanoma padaryti galutinių išvadų apie šioje ataskaitoje aptariamų ekologiškų žaliavų pasiūlos lygį, valstybių narių suteiktų bendrųjų ir atskirų nukrypti leidžiančių nuostatų taikymą ir, visų svarbiausia, situacijos raidą siekiant geriau aprūpintos šių ypatingos svarbos žaliavų rinkos.

Valstybės narės įdiegė sistemas, kuriose veiklos vykdytojai, prekiaujantys ekologiška ar perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamąja medžiaga arba ekologiškai auginamais gyvūnais, gali savanoriškai viešinti išsamią informaciją apie savo produktus pagal Ekologinės gamybos reglamento 26 straipsnį. Nors šios sistemos yra naudingos, jos ne visada tinkamai veikia ir veiklos vykdytojai jomis naudojasi ribotai.

5.1. Ekologiška augalų dauginamoji medžiaga

Nepaisant tam tikro augalų dauginamosios medžiagos prieinamumo pagerėjimo grūdų (kviečių) ir, kiek mažiau, pašarų rūšių atveju, ekologiškos ir perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamosios medžiagos pasiūla vis dar yra nepakankama, kad būtų patenkinta tūkstančių rūšių ir jų veislių paklausa. Dėl to kyla didelis susirūpinimas, atsižvelgiant į

ekologiškai dirbamos žemės plotų padidėjimą (nuo 16,9 mln. ha 2022 m. iki 18,1 mln. ha 2024 m.[30]) ir didelį susijusių rūšių skaičių, kaip patvirtinta neseniai atliktame moksliniame tyrime[31]: „*kaip matyti iš ankstesnio projekto LIVESEED rezultatų, ekologiškų sėklų, įskaitant ekologiškas ūkiuose sukauptas sėklas, pasiūla patenkinama vidutiniškai* ***mažiau nei 50 proc. ekologinių ūkių teritorijos****, esant didžiuliams skirtumams tarp skirtingų kultūrų ir šalių (Solfanelli et al. 2021, 2022)*“, taip pat[32]: „*[b]endras esamo sėklų naudojimo ekologiško ūkininkavimo tikslais vaizdas <...> aiškiai rodo, kad ekologiškų sėklų paklausa gerokai viršija pasiūlą, ypač Pietų ir Rytų Europos regionuose.*“

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, nukrypti leidžiančios nuostatos ir toliau reikalingos, net jei 12 valstybių narių galėjo nebetaikyti nukrypti leidžiančių nuostatų kai kurių rūšių atveju, pasitelkdamos I kategorijos sąrašą.

Atsižvelgiant į šiuo metu turimus duomenis, gali prireikti atlikti išsamų ekologiškos augalų dauginamosios medžiagos pasiūlos ir paklausos tyrimą ir nukrypti leidžiančių nuostatų įgyvendinimo analizę. Taip galima būtų nustatyti geriausią praktiką, atsižvelgiant į tai, kad nukrypti leidžiančių nuostatų bus laipsniškai atsisakyta iki 2036 m. Tokiame tyrime taip pat galima būtų nustatyti galimas visiško laipsniško bendrųjų ir atskirų nukrypti leidžiančių nuostatų atsisakymo pasekmes, susitelkiant į kultūras, tokias kaip grūdai ir kviečių rūšys, kurių atveju ekologiškos ir perėjimo prie ekologinės gamybos laikotarpio augalų dauginamosios medžiagos prieinamumas yra didesnis.

5.2. Ekologiškai auginami gyvūnai

Duomenys apie ekologiškai auginamus gyvūnus yra nauji (pradėti teikti 2022 m.) ir jų vis dar nepakanka patikimai apžvalgai apie galimybę gauti ekologiškai auginamų gyvūnų. Vištaičių atveju nė viena valstybė narė nėra įdiegusi sistemos, kurioje būtų viešinami duomenys apie galimybę gauti ekologiškai auginamų vištaičių nacionaliniu lygmeniu.

Išanalizavus valstybių narių atsiųstus duomenis matyti, kad ekologine gamyba užsiimantiems veiklos vykdytojams vis dar tenka įvesti neekologiškai auginamų gyvūnų ar vištaičių, kad jie galėtų tęsti ekologiškos gyvulininkystės veiklą. Siekiant supaprastinimo, deleguotasis aktas, kuriuo būtų nustatytas privalomas reikalavimas įdiegti sistemas informacijai apie galimybę įsigyti ekologiškai auginamų vištaičių rinkti ir kuriuo nukrypti leidžiančių nuostatų taikymas būtų susietas su tokios sistemos buvimu, neatrodo tinkamas[33].

---

[30] Ekologinis ūkininkavimas Europoje. Ieškoti naujausių gamybos ir rinkos duomenų.

[31] *Liveseeding 2025: Updated and improved roadmap/decision tree to reach 100% organic seed*.

[32] Solfanelli, F.; Ozturk, E., Dudinskaya, E.C., Mandolesi, S., Orsini, S., Messmer, M., Naspetti, S., Schaefer, F., Winter, E., Zanoli, R., Estimating Supply and Demand of Organic Seeds in Europe Using Survey Data and MI Techniques. *Sustainability* **2022**, *14*, 10761; https://doi.org/10.3390/su141710761.

[33] Reglamento (ES) 2018/848 53 straipsnio 3 dalis: „*Nuo 2027 m. sausio 1 d. Komisijai pagal 54 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiamas 26 straipsnio 2 dalies b punktas, kad būtų išplėsta 26 straipsnio 2 dalyje nurodytos informacinės sistemos taikymo sritis, į ją įtraukiant vištaites, ir II priedo II dalies 1.3.4.3 punktas, kad nukrypti leidžiančios nuostatos dėl vištaičių būtų pagrįstos duomenimis, surinktais remiantis šia sistema.*“

Atsižvelgiant į pastarąsias mažėjančias tendencijas ekologiškai auginamų ūkinių gyvūnų ir naminių paukščių (išskyrus avis) srityje[34], tolesnis nukrypti leidžiančių nuostatų taikymas ekologiškai auginamiems ūkiniams gyvūnams ir vištaitėms iki 2036 m. gruodžio 31 d. atrodo tinkamas.

5.3. Ekologiški baltyminiai pašarai kiaulėms ir naminiams paukščiams

Galiausiai valstybės narės pateikė informaciją apie ekologiškų baltyminių pašarų kiaulėms ir naminiams paukščiams prieinamumą ir suteiktus leidimus naudoti iki 5 proc. neekologiškų baltyminių pašarų iki 35 kg paršeliams ir naminių paukščių jaunikliams.

Duomenys pateikti už 2022–2024 m., tačiau jie tebėra neišsamūs, todėl sunku parengti kiekybinę ekologiškų baltyminių pašarų prieinamumo ES apžvalgą.

Tinkamų ekologiškų baltyminių pašarų kiaulėms ir naminiams paukščiams trūkumas yra struktūrinė ekologinės gamybos sektoriaus problema, kuriai išspręsti dar reikia kelerių metų. Iš duomenų kokybinės analizės matyti, kad daug ekologiškai auginamų kiaulių ir naminių paukščių augintojų ir toliau naudojasi leidimais įtraukti nedidelę neekologiškų baltyminių pašarų procentinę dalį į jų auginamų gyvūnų jauniklių racioną.

Pagrindiniai ekologinės gamybos sektoriaus suinteresuotieji subjektai[35] sutinka, kad šiuo metu ES rinkoje trūksta ekologiškų baltyminių pašarų kiaulėms ir naminiams paukščiams ir kad reikia pratęsti esamų nukrypti leidžiančių nuostatų galiojimą.

Remdamasi tuo, kas išdėstyta, ir atsižvelgdama į pareigą patenkinti ekologiškai auginamų kiaulių ir naminių paukščių jauniklių aminorūgščių poreikį mityboje, kad būtų užtikrinamas jų augimas ir gerovė, Komisija ketina priimti deleguotąjį aktą, kuriuo dar dešimčiai metų (t. y. iki 2036 m. gruodžio 31 d.) pratęsiama NKI galimybė leisti naudoti iki 5 proc. neekologiškų baltyminių pašarų iki 35 kg sveriantiems paršeliams ir naminių paukščių jaunikliams.

[34] Komisijos tarnybų darbinio dokumento II.2 skirsnis.

[35] Europos kombinuotųjų pašarų gamintojų federacija (FEFAC), Europos kiaušinių, kiaušinių produktų, naminių ir medžiojamų paukščių didmeninės prekybos sąjunga (EUWEP), Europos naminių paukščių augintojų asociacija (ERPA), Europos žemės ūkio kooperatyvų asociacija „Copa-Cogeca“, Tarptautinė ekologinio žemės ūkio judėjimų federacija (IFOAM) „Organics Europe“.